

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 2703

HEDEP , Tarih : 03.11.2023

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Yargılamalarda Makul Süreye İlişkin Şikayetlerin Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun Teklifim gerekçesiyle birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını arz ederim.

Serhat EREN

Diyarbakır Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Anayasa
Esas Komisyon	Adalet
Tarih: 8-11-2023	Esas No: 2/1741

GENEL GEREKÇE

9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un Geçici 2. maddesi şöyledir:

Anayasa Mahkemesinde bulunan bazı bireysel başvurular hakkında Komisyona müracaat:

GEÇİCİ MADDE 2- (Ek:25/7/2018-7145/20 md.) (1) Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında olup, münhasıran 9/3/2023 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan bireysel başvurular, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Komisyon tarafından incelenir.

28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesiyle bu fıkra da yer alan "bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih" ibaresi "9/3/2023 tarihi" şeklinde değiştirilmiştir.

Bu Kanun ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı veya mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvuruları kapsamaktadır. Ancak yukarıdaki Geçici Madde ile Anayasa Mahkemesi önündeki derdest başvurular da kapsama alınmıştır. Fakat bu başvurular 09/03/2023 tarihi itibarıyla sınırlandırılmıştır. Bu tarihten sonra benzer şikayetler yönünden nereye başvurulacağı ise belirsiz kalmıştır. Bu tarihten sonra yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığını iddia ederek Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bireysel başvurular da devam etmiştir.

Anayasa Mahkemesi ise 25/07/2023 tarihli Keser Altıntaş (B. No: 2023/18536) kararında, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmediğinden düşmesine karar vermiştir. Kararda, makul sürede yargılanma hakkıyla ilgili vermiş olduğu 05/07/2022 tarihli Nevriye Kuruç pilot kararı sonrasında oluşturulan tazminat komisyonunun yalnızca 9/3/2023 tarihine kadar olan başvuruları kapsadığı, sonrası için bir mekanizma öngörülmediği belirtilerek, Mahkeme'nin bu konuda 55.000'den fazla ihlal kararı vermiş olmasına rağmen, vereceği yeni kararların artık insan haklarının korunması ve geliştirilmesine bir katkı sağlamayacağı gerekçe gösterilerek, makul sürede yargılanma hakkı ihlal iddiasıyla yapılan başvuruların Anayasa Mahkemesince incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığını, bu dosyalar için düşme kararı verileceğini belirtmiştir.

Çünkü 05/07/2022 tarihli Nevriye Kuruç pilot kararında, Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru sayıları ve verilen ihlal kararları incelendiğinde makul sürede yargılanma hakkının ihlaline yol açan yapısal bir sorunun mevcut olduğunu değerlendirmiş, bu yapısal sorunun giderilmesi için alınan her türlü tedbire rağmen makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle ortaya çıkacak zararların tazmin edilmesi için Anayasa'nın 40. maddesi gereğince bireysel başvurudan önce etkili bir başvuru yolunun kurulması gerektiğini ifade etmişti. Ancak yasa koyucu, herhangi bir adım atmayarak, 9/3/2023 tarihinden sonraki makul süre

şikayetleriyle ilgili bir değişiklik yapmamış, herhangi bir komisyon kurmamış, 6384 sayılı Kanun ile kurulan komisyona bu konuda bir görev yüklememiştir.

Sonuç olarak hem 09/03/2023 tarihinden sonra yapılmış ve řu an Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan başvurularla ilgili hem de Anayasa Mahkemesi'nin düşme kararı verdiği başvurularla ilgili hem de her gün devam eden ve bundan sonra yapılacak olan makul süre şikayetleriyle ilgili bir Komisyon kurulması zorunlu hale gelmiştir. Aksi halde makul süre şikayetleriyle ilgili etkili bir iç hukuk yolu kalmamış olacak, bundan da en çok yine vatandaş zarar görecek, makul süre şikayetlerini her ne kadar doğrudan AIHM'e yapılabilir hale gelse de zararını gidermesi uzun yıllar alacak, en nihayetinde makul süre şikayetin incelenmesinde bile yeniden makul süre aşılmış olacak, adalete erişim gecikmeye devam edecektir. Bu sebeple tıpkı 6384 sayılı Kanun ile kurulan komisyon gibi bir komisyon kurularak makul süreyle ilgili 09/03/2023'ten sonra yapılmış olan ve hala yapılmaya devam edilen tüm başvuruları AYM'nin düşme veya kabul edilemezlik kararı vermesinden bağımsız olarak karara bağlaması en doğru çözüm olacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1 – Kanunun amacı açıklanmıştır.

MADDE 2 – Kanunun kapsamı açıklanmıştır.

MADDE 3 – Kanundaki ifadelerin tanımı yapılmıştır.

MADDE 4 – Komisyon ve çalışma esasları belirlenmiştir.

MADDE 5 – Komisyona müracaatın şekli ve süresi açıklanmıştır.

MADDE 6 – Komisyona müracaatın reddi açıklanmıştır.

MADDE 7 – Komisyona yapılan müracaat hakkında karar ve itiraz usulü açıklanmıştır.

MADDE 8 – Kararın ilgili adli veya idari mercie bildirimi açıklanmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1 – Komisyonun ne zaman kurulacağı belirlenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2 – Anayasa Mahkemesi’nde derdest olan bazı başvurular da kapsama alınmıştır.

MADDE 9 – Yürürlük maddesidir.

MADDE 10 – Yürütme maddesidir.

YARGILAMALARDA MAKUL SÜREYE İLİŞKİN ŞİKAYETLERİN TAZMİNAT ÖDENMEK SURETİYLE ÇÖZÜMÜNE DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı, yargılamalardaki makul süre şikayetlerin ve Anayasa Mahkemesine yapılmış bazı başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair esas ve usullerin belirlenmesidir.

MADDE 2 – (1) Bu Kanun;

a) Ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı,

b) Mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiaları ile başvuruları kapsar.

(2) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller kapsamında korunan haklara ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ve Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatları doğrultusunda ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararlarının yoğunluğu dikkate alınmak suretiyle, diğer ihlal alanları bakımından da Cumhurbaşkanı kararıyla bu Kanun hükümleri uygulanabilir.

(3) İdari nitelikteki soruşturmalardan kaynaklanan başvurular hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

MADDE 3 – (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Bakanlık: Adalet Bakanlığını,

b) Başvuran: Anayasa Mahkemesine başvurmuş olanları,

c) Başvuru: Anayasa Mahkemesine yapılmış olan başvuruyu,

ç) Komisyon: Tazminat talebi hakkında karar vermek amacıyla kurulan Komisyonu,

d) Müracaat: Komisyona iletilen talebi,

e) Müracaat eden: Komisyondan tazminat talebinde bulunanları, ifade eder.

MADDE 4 – (1) Bu Kanun kapsamında yapılacak müracaatlar hakkında karar vermek üzere Bakanlığın merkez teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarında çalışan hâkim ve savcılar arasından Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından atanacak dokuz kişiden oluşan bir Komisyon kurulur. Komisyon Başkanı bu üyeler arasından Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenir. Komisyon, iş durumuna göre üç üyeden oluşan heyetler halinde de çalışabilir. Heyetlerin başkanları Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından; heyetlerin oluşumu ve yokluklarında birbirlerinin yerine bakacak üyeler ile iş bölümü Başkan tarafından belirlenir. Başkan, Komisyonun ve heyetlerin verimli ve uyumlu şekilde çalışmasından sorumludur.

(2) Komisyon üyelerine, müracaatlar sonuçlandırılıncaya kadar başka bir görev verilmez.

(3) Komisyon asgari yedi üyeyle, heyetler üye tam sayısı ile toplanır; kararlar üye tam sayılarının salt çoğunluğuyla verilir.

(4) Komisyonun sekretarya hizmetleri Bakanlık tarafından yürütülür.

(5) Kamu kurum ve kuruluşları ile yargı mercileri, Komisyonun görevi kapsamında ihtiyaç duyduğu her türlü bilgi ve belgeyi gecikmeksizin Komisyona göndermek zorundadır.

MADDE 5 – (1) Komisyona müracaat, başvuru formu ve diğer ilgili bilgi ve belgelerle birlikte, müracaat edenin kimlik bilgilerini içeren imzalı bir dilekçeyle yapılır. Anayasa Mahkemesi'ne yapılmış olan başvurular yönünden Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuruya ilişkin form, düşme kararı ve bu kararın tebliğine dair belge; karar henüz verilmemiş ise başvuru tarihini ve numarasını gösteren resmi kayıt kabul mektubu ve ihlal iddiasına ilişkin diğer bilgi ve belgeler eklenir.

(2) Müracaat evrakındaki eksikliğin giderilmesi için müracaat edene on beş günü geçmemek üzere süre verilir. Bu süre içinde, geçerli bir mazeret olmaksızın eksikliğin tamamlanmaması hâlinde müracaat reddedilir.

(3) Başvuran, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde Komisyona müracaat edebilir. Bu süre içinde müracaatta bulunmayanlar Anayasa Mahkemesi'nin düşme kararının kendilerine tebliğinden itibaren bir ay içinde de Komisyona müracaat edebilirler.

(4) Müracaatın Cumhuriyet başsavcılıkları aracılığıyla da yapılması mümkündür. Cumhuriyet başsavcılığı, müracaat evrakını derhal Komisyona gönderir. Bu durumda Cumhuriyet başsavcılığına yapılan müracaat tarihi esas alınır.

(5) Müracaatlara ilişkin düzenlenecek kâğıtlar damga vergisinden, yapılacak işlemler harçlardan müstesnadır.

MADDE 6 – (1) Komisyon;

a) Müracaat konusu başvurunun, Anayasa Mahkemesince öngörülen iç hukuk yollarının tüketilmesi koşulu dışındaki diğer kabul edilebilirlik şartlarını taşımadığını,

b) Komisyona süresinde müracaat edilmediğini,

c) Müracaat edenin hukuki menfaati olmadığını,

ç) Müracaatın 2 nci madde kapsamına girmediğini,

tespit ederse müracaatı reddeder.

MADDE 7 – (1) Komisyon, müracaat hakkında altı ay içinde karar vermek zorundadır.

(2) Komisyon, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ve Anayasa Mahkemesinin emsal kararlarını da gözetmek suretiyle müracaat konusunda gerekçeli olarak karar verir.

(3) Komisyon kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde Komisyon aracılığıyla Ankara Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz dilekçesi müracaata ilişkin diğer tüm

belgelerle birlikte derhal itiraz merciine gönderilir. Bu itiraz öncelikli işlerden sayılarak üç ay içinde karara bağlanır. Mahkeme tarafından Komisyon kararı yerinde görülmezse işin esası hakkında karar verilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

(4) Ödenmesine karar verilen tazminat, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde Bakanlık tarafından ödenir. Ödemeye ilişkin düzenlenecek kâğıtlar damga vergisinden, yapılacak işlemler harçlardan müstesnadır.

MADDE 8 – (1) Komisyona yapılan müracaat sonucunda Komisyonun kesinleşen kararlarının bir örneği müracaata konu işlemin yapıldığı adli veya idari merciye gönderilir.

(2) Müracaata konu işlem henüz sonuçlandırılmamışsa ilgili adli veya idari merci tarafından bu işlem ivedilikle sonuçlandırılır.

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Komisyon üyeleri, bu Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren en geç bir ay içinde atanır.

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Kanun, ikinci madde kapsamında olup da 09/03/2023 tarihinden itibaren Anayasa Mahkemesine yapılmış ve henüz sonuçlanmamış veya hakkında düşme kararı verilmiş başvuruları da kapsar.

MADDE 9 – (1) Bu Kanunun;

a) 5 inci maddesi yayımı tarihinden itibaren bir ay sonra,

b) Diğer maddeleri yayımı tarihinde,

yürürlüğe girer.

MADDE 10 – (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.